

Teetkö sinä hyvää työtä?

Räsänen, Keijo & Trux, Marja-Liisa (2012): Työkirja. Ammattilaisen paluu. Kansanvalistusseura. 280 s. ISBN 978-951-9140-62-9.

HYVÄ TYÖ ON hyvin tehtyä. Se tekee hyvää toisille ja tuntuu itsestäkin hyvältä. Näin kirjoittavat Keijo Räsänen ja Marja-Liisa Trux. Heidän kirjansa on parasta, mitä käsiini on osunut vuosiin. Se on hienosti kirjoitettu ja puhutteleva, mutta sen lisäksi myös sisällöllisesti kattava. Harvoin samaan työtä käsittelevään kirjaan mahtuvat koherentisti keskustelut vallasta, vastarinnasta, kehollisuudesta, tunteista, moraalista ja identiteettistä sekä höysteenä vielä koskettavat etnografiset kuvaukset.

Jokaisen pitäisi lukea *Työkirja* ja sen tulisi sisältyä itseoikeutetusti esimerkiksi työnohjaajakoulutusten opintoihin. Kirjoittajat itse toteavat kirjan tarjoavan voimavaroja uusista ajatuksista kiinnostuneille ammattilaisille, jotka haluavat tarkistaa suhdettaan työhön.

Kirjasta huomaa, että sen kirjoittajat ovat pohtineet pitkään ja huolellisesti oppimiseen ja opettamiseen liittyviä kysymyksiä. He onnistuvat luontevasti siloittamaan tutkimustiedon omaa työtään ja ammattilaisuuttaan pohtivan tueksi. Tämä tapahtuu herättelemällä ammattilaisia miettimään, missä he ovat mukana ja miksi. Voisiko ihmisellä olla tärkeämpää mietinnän aihetta? Samalla kirjoittajat onnistuvat myös monia työelämän tutkijoita askarruttavan dilemman ratkaisemisessa: Mikä voisi olla työkäytäntöjen tutkimuksen anti käytännön työtä tekeville? Anti näyttäisi olevan hyvien kysymysten tarjoaminen vastausten sijasta. Tällöin myös toteutuu usein tyhjäksi hokemaksi jäävä työtä tekevän kunnioittaminen oman työnsä parhaana

asiantuntijana. Vain hän voi antaa vastaukset ja hänen myös pitäisi ne kirjoittajien mukaan antaa. Ammattilainen kehittää työtään itse.

KUKA OLEN TEKIJÄNÄ?

Teoksen juoni etenee arkisista työn käytännöistä kohti moraalilin ja ammattilaisen identiteetin ja subjektuuden pohdintoja. Kirjassa käsitellään työtä käytännöllisenä toimintana neljän kysymyksen kautta: Kuinka tai miten tehdä? Mitä tehdä? Miksi tehdä? Kuka olen tekijänä? Kysymykset johdavat neljään erilaiseen näkökulmaan tai orientaatioon: taktiseen, poliittiseen, moraaliseen ja henkilökohtaiseen, eli identiteettiin liittyvään. Nämä kaikki peruskysymykset ovat jokaisen työssä läsnä päivittäin, mutta harvemmin

ne nostetaan keskusteluun. Eri-tyisesti miksi-kysymys ja siihen kiinteästi liittyvä kysymys teki-jän identiteetistä jäävät helposti arkisen työkiireen jalkoihin.

Kirjoittajat varoittavatkin ammattilaista: Ellet itse ratkaise näitä kysymyksiä, joku muu ratkaisee ne puolestasi. Ammattilaisen kannalta kenties kriittisintä on, että jos joku toinen aivan huomamatta antaa vastaukset kolmeen ensimmäiseen kysymykseen, määrittäyty samalla myös ammattilaisen identiteetti ulkoapäin. Tekijästä tulee työnsä näköinen eikä päinvastoin.

Yksi minua jo vuosia mietityttänyt seikka jää kuitenkin *Työkirjan* lukemisenkin jälkeen mietittävään. Osa työtä käytännöllisenä toimintana tutkivista haluaa käyttää sanaa käytänne puhuessaan ja kirjoittaessaan työkäytännöistä, toimintatavoista tai siitä, mitä käytäntöyhteisöissä tehdään ja opitaan. Miksi? Mikä on tuon korvaan oudolle kalskah-tavan sanan (se kuulostaa ainakin tamperelaisittain samalta kuin kehotus: käytä ne) lisäarvo meille kaikille tuttuun sanaan käytäntö nähden, etenkin jos käytäntö kuitenkin kelpaa etuliitteeksi ”käytäntöteorioihin” ja ”käytäntöyhteisöihin”? Onko käytänteistä puhuminen ehkä tapa erottautua, ilmaista omaa ammattilaisuutta, käytänteidentutkijan identiteettiä ja kuulumista käytänteidenammattilaisten käytäntöyhteisöön?

Tähän yhteisöön Räsänen ja Trux kirjallaan liittyvät, mutta tekevät sen ansiokkaasti.

MITEN AMMATTINI MINUSSA ELÄÄ?

Ehkä enemmän kirjoittajien oma käsite on *johtoismi*. Se näyttäytyy tarinan pahiksena, hyvään pyrkivän ammattilaisen vihollisena. Ajatuksesta saa varmasti jokainen ammattilainen kiinni. *Johtoismi* on jonkinlainen taloudellisten arvojen hegemonian ruumiillistuma, joka jyrää muiden arvojen yli niin puhe- kuin muinakin käytäntöinä - tai käytänteinä, jos niin halutaan. Kirjoittajat kysyvät oivaltavasti, miksi tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden kaltaisia perustavia arvoja pitää puolustella ja naamioida voitontavoitteluksi. Ehkä tulevaisuudessa ei enää tarvitsekaan? Ja olisiko *Työkirjan* lukeminen yksi askel kohti tällaista uudenlaista hyvän työn valtakuntaa, jossa kehittäminen voisi kohdentua legitimiin vaikka sen miettimiseen, mitä työtä pitäisi tehdä, jotta saataisiin luotua sellainen maailma kuin halutaan?

Räsänen ja Trux avaavat kirjallaan mahdollisuuksien avaruuden. Vallanmuodoille on olemassa vastarinnanlajinsa, mutta kirjoittajat huomauttavat näiden olevan samaa juurta. On myös mahdollista astua vallan ja vastarinnan kierteen ulkopuolelle. Työ ei ole vain pakkoja ja kiistämättömiä to-tuuksia sekä mahdollisuuksia aset-

tua vastahankaan niiden suhteen, vaan se sisältää rikkaampia vaihtoehtoja ja valinnanpaikkoja, vapautta uusien maailmojen luomiselle. Toisin tekemisen mahdollisuudet voi löytää kovan kamppailun kautta tai saada onnenkantamoisena. Ne voi löytää vastaamalla huolellisesti kysymyksiin, kuinka, mitä, miksi ja kuka. Suosikkini näistä on miksi. Se on paljastavin ja pakottaa ottamaan moraalisen vastuun omista teoista: teenkö minä hyvää työtä, mikä onkaan ammattini sisäinen superhyvä ja miten se minussa elää? Kiitos tästä kirjasta Keijo ja Marja-Liisa!

Anu Järvensivu
*FT, sosiologian dosentti
vanhempi tutkija
Työterveyslaitos*